

Kompost - elektronické periodikum se zaměřením na životní prostředí. Jeho hlavní náplní jsou aktivity související s touto tematikou, vzniklé z činnosti pobočky Šmidingerovy knihovny Za Parkem v Husově ulici ve Strakonících, ekoporadny a občanského sdružení Cassiopeia, tedy subjektů sídlících na této adrese. Rádi bychom, aby se z tohoto měsíčníku stalo otevřené médium, sloužící jak nám, tak i vám, čtenářům. K pravidelnému odběru Kompostu se můžete přihlásit na adrese jan.juras@knih-st.cz.

Úvodník

Milí čtenáři,

vítáme vás opět po měsíci u stránek Kompostu. Jelikož se toho u nás i v třesnutých mrazech dělo víc než dost, máme pro vás opět hromadu novinek a poznatků z říše rostlin, zvířat i lidí. Opět se pokoušíme přinést pár nápadů, jak to udělat o něco lépe, aby tato tři společenství mohla žít pohromadě – v klidu a v rovnováze. Máme před sebou měsíc, který někteří z nás chápou jako období, kdy „hodné“ léto začíná vítězit nad „zlou“ zimou. Je asi v zájmu nás všech, abychom se naučili více chápat smysl přirozených koloběhů a nesažili se na ně vyvrát. Stejně se nám to nikdy nepovede. Krademe si tak čas, ze kterého se můžeme radovat, protože se více na něco jenom těšíme. Až bude tepleji, až přestane pršet...daleko hezčí je slovo TEĎ.

Dost však filozofování, pojďme se podívat na zoubek obsahu březnového čísla. Pokračování mini seriálu o hodnotě stromů nám tentokrát představí cizokrajné druhy a způsob, jakým můžeme vyčíslit jejich hodnotu v penězích. Prvním dílem odstartujeme seriál nový, zaměřený na alternativní stravovací styly – vegetariánství a veganství. Pro milovníky elektronických periodik o životním prostředí jsme připravili pokus o jejich databázi, která však pravděpodobně není konečná a její komple-

foto -jj-

tace bude vyžadovat vaši spolupráci. Slovem i fotografiemi se ohlédneme za akcemi, které se u nás i v terénu konaly v únoru, a pozveme vás na ty březnové. Pro obdivovatele fauny je připraveno povídání z kuchyně strakonické ZO ČSOP o ochranné činnosti proběhlé i té chystané. Nebudou chybět ani články poetičtější a literární okno opět otevře příspěvek zvenčí. Na zbývajících stranách naleznete literární i kulinářské tipy a mnoho dalšího.

Nyní už necháme pracovat kolečko vaší myši. Budeme rádi za jakékoli náměty, které pomohou náš Kompost vylepšit nebo rozšířit okruh jeho příspěvatelů.

Přejeme příjemné počtení. -jj-

V tomto čísle najdete:

Sledování velkých savců.....	2
Jak pomáháme ptákům.....	3
Vyplatí se stavba pasivního domu?	4
Ohlédnutí za ostatními akcemi.....	5
Známe hodnotu stromů? - 2.díl.....	7
Pro ty, kterým Kompost nestačí.....	8
Únor bílý - pole sílí.....	9
Co můžeme potkat na silnicích.....	10
Veget na pokračování - 1.díl.....	11
Světlo, mé světlo.....	12
Tati, máš na balkónu netopýra.....	13
Pozvánky.....	13
Doba jedová.....	15
Jedlý Kompost.....	17

Sledování velkých savců na Šumavě

Kdo má trochu přehled o dění v NP Šumava, ví, že k tématu „Sledování velkých savců na Šumavě“ je nejlépe pozvat na přednášku pana **Mgr. Pavla Šustru, Ph.D.** A to i přesto, že v NP už bohužel nepracuje. Z toho, jaký zájem tato akce Šmidingerovy knihovny 8. 2. 2012 vzbudila, bylo vidět, že nám v tom účastníci dali za pravdu.

Pan Šustr nashromáždil v letech 2005 – 2011 **množství údajů, které pohyb zvířat v západní (tj. té rozlehlejší) části NP dokumentují.** Z promítnuté prezentace jsme na mapkách viděli například to, že jelení zvěř vyhledává nejen úkryt v lese, ale i volné plochy, a to samozřejmě pokud možno ty méně rušené lidmi. Na Šumavě takové může i najít, zatímco v Krkonoších, kde je skoro na každém palouku nějaké stavení, se musí v noci pást v těsné blízkosti lidí. **Dá se také doložit, jak nepřekonatelnou překážkou je pro pohyb zvířat i relativně úzká silnice,** natož například lyžařské dráhy nebo jiné velké stavby.

Údaje byly zjištěny tak, že některá zvířata nosí **obojek se satelitním systémem GPS,** a ten neustále zaznamenává jejich polohu. Obojek může být pomocí signálu v případě potřeby na dálku rozpojen, a i jinak je dbáno na to, aby nemohl zvířeti nějak škodit. Ukázalo se, že ani samotné opatřování obojkem nebylo pro zvířata velkým stresem. Jeden srnec dokonce přišel do pasti opakovaně, protože se mu líbilo, jak se tam může dobře najíst a ráno se nechat v klidu vypustit. Větší zvířata se uspávají, a když se proberou, je všechno už zařízeno.

V rámci projektu byli sledováni i rysy. Ti mají velké teritorium a dokážou urazit během krátké doby velké vzdálenosti. Dobře se pohybují i na sněhu, protože jejich velké tlapy je nesou podobně jako sněžnice. Jsou proto v tomto ročním období ve velké výhodě proti srnčím a dokonce i jelením zvěřím. Důvodem vysazení rysů na Šumavě je jednak snaha o zachování jejich přítomnosti v krajině, tak aby nebyli vyhubeným druhem, jednak o regulaci stavů srnčím a částečně i dalších zvířat obývajících šumavské lesy. Napomáhá se tím jejich celkovému ozdravení. Snižování populace kopytníků je žádoucí i kvůli přirozené obnově lesa. Aspoň některé mladé stromky musí mít příležitost vyrůst, aniž by byly příliš okousány.

Při sledování velkých savců v NP Šumava od začátku spolupracovala i německá strana. Projekt vzbudil pozornost i jinde ve světě a napsal o něm (a to na 1. stránce) například Wall Street Journal vycházející v nákladu 20 miliónů výtisků. Cení se jak **snaha vrátit do přírody druhy, které v ní v minulosti žily,** tak na druhé straně pečlivá kontrola, kde všude se vyskytují a kam se šíří. Velká zvířata odjakživa budí respekt a je nutné vše zařídit tak, aby jejich přítomnost v krajině nebudila obavy u obyvatelstva.

Jiné velké šelmy, **vlci,** se na rozdíl od rysů vyskytují na Šumavě jen jako dočasní návštěvníci. Stálá populace zde neexistuje a stejně tak nejsou v tomto pohorí **medvědi.** **Vydry** ale ve vodních tocích žijí a z Německa sem občas přecházejí **bobři.** Do okolí Vítkova kamene se dostalo z Polska několik **losů** a žijí zde trvale dodnes. Co se týká **divokých koček,** na Šumavě nežijí a o jejich reintrodukcii se neuvažuje.

Kdo si chce udělat představu o tom, kudy se velká zvířata na Šumavě potulují, může se podívat na www.rysovinastope.cz. Mapa na <http://www.luchserleben.de/na-stope/> ukazuje „stopy“ několika konkrétních rysů, jelenů i srnců. Jednou z důležitých informací zjištěných při jejich sledování pomocí vysílaček a tzv. fotopastí je například to, že rys se vrací ke své kořisti tak dlouho, dokud z ní nezůstanou jen holé kosti – přitom se o něm všeobecně říká, že loví víc, než stačí spotřebovat.

Všech 36 účastníků strakonické besedy si odnášelo mnoho nových vědomostí. A také přání, aby sledování velkých savců pokračovalo na české straně NP Šumava stejně intenzivně jako v Bavorsku a aby výstupy tohoto projektu byly brány v potaz při všech plánovaných aktivitách. Nejrůznější přání místních obyvatel i turistů jsou sice pochopitelná, ale stejně tak je nutné si uvědomit, že **území se zbytky skutečně bohaté a nerušené přírody jsou čím dál tím menší a zranitelnější.** Až jednou dojde k tomu, že si jejich nesmírnou cenu plně uvědomíme, mohlo by být už pozdě. **-ah-**

Přednáška Pavla Šustru v budově strakonického gymnázia, foto -vh-

Jak pomáháme ptákům – sumárum za rok 2011

V naší ZO 20/01 ČSOP Strakonice má ornitologie dlouholeté kořeny. Poznávání života ptáků, pomoc opeřencům a pořádání akcí s ptačí tematikou byly u nás vždy na pořadu dne. Z řad nadšených členů zajímavějších se o ptačí svět je nutno jmenovat např. RNDr. Petra Pavlíka, RNDr. Jiřího Pykala nebo pana Ivana Janu. Zejména poslední jmenovaný se hodně zasloužil o propagaci ptactva v rámci katastru města Strakonice a výsledky jeho ornitologické činnosti nalézáme dodnes. Abychom na ně navázali, začali jsme před pěti lety rozmisťovat se souhlasem OŽP MÚ Strakonice v exponovaných místech ptačí budky. Ty první byly vyrobeny ve Vyšší odborné škole ve Volyni a slouží dodnes. Ale časem jsme přešli na budky, které zhotovují Lesy ČR, konkrétně Semenářský závod Týniště nad Orlicí. Dobře se nám osvědčily. A to jak svými parametry, tak způsobem údržby. Minulý rok jsme také použili ptačí budky vyrobené dětmi ze ZŠ Povážská. Poslední vyvěšované ptačí budky jsou ty, které vyrobil p. Jaroslav Vaněček z nedalekých Chrástovic. Ty byly umístěny tento rok na Podskalí a k obydlení nedostaly ještě příležitost. Nejsou tedy zahrnuty v níže uvedené tabulce. A nyní k tomu, jak si ptáci a „naše budky“ s hnízděním stojí.

Umístění	Počet budek	Osídleno budek	Kým	Poznámka
Rennerovy sady – západní část	2	0	použity ptáky jako úkryt	Lesy ČR, VOŠ Volyně
Rennerovy sady – východní část	4	1	použity ptáky jako úkryt, 1x budka pro šoupálka	Lesy ČR, VOŠ Volyně,
Mlýnská stoka – pod Hvězdou	6	6	sýkora	Lesy ČR
Mlýnská stoka – U náhonu k „Baťovi“	10	8	sýkora, vrabec, rehek, brhlík	ZŠ Povážská
Parčík u kostela sv. Markéty	4	2	sýkora	ZŠ Povážská
Hradní safari	2	0	použity ptáky jako úkryt, špačkovník	Lesy ČR, 1x
Podskalí	4	4	sýkora, rehek	Lesy ČR
Čelakovského ul.	1	0	rorýsovník	Lesy ČR

Jak je patrné z počtu budek, které ptáci osadili a byli schopni zde i zahrnout, nejlépe se umístila lokalita Mlýnská stoka pod Hvězdou až k parkovišti „u Bati“ a lokalita Podskalí. Poznámka: Na Podskalí, naproti Zavadihlce, je umístěna i zvláštní budka sloužící jako přechodný úkryt pro netopýry. Zdánlivý neúspěch ostatních budek zřejmě není v jejich provedení ani způsobu

Rehkovník na Podskalí, foto -vh-

umístění na strom, protože se snažíme dodržet vždy stejná pravidla, ale problém je spíše v lokalitě samé. Domnívám se, že hlavním faktorem neosazení budky je nedostatek keřů a středního stromového patra. Tento fakt si ostatně může každý čtenář na popsaných lokalitách ověřit sám. Ptáci se zřejmě obávají zahrnout na místě, kde po vylétnutí z budky jsou ihned na volném prostoru, pod dohledem predátorů. Ve Strakonických např. poštolek, ojedinele krahujců, ale i domácích koček a kun. Pokud chceme v centru města ptačí zpěv, nejen švitoření sýkorek, bylo by vhodné posílit právě keřové patro. To ale vyžaduje určitou kázeň od vlastních obyvatel Strakonice, protože jedním z nejčastějších důvodů pokácení keřů je hromadění odpadků v nich, použití keřů jako zástěny na WC nebo otázka bezpečnosti obyvatel před „nekalými lidskými elementy“. K porovnání obsazenosti keřů ptačími druhy je možno použít např. seskupení tisíců u altánu v Rennerových sadech, při Mlýnské stoce nebo v samotném parčíku u kostela sv. Markéty. Jak jsem již napsal, zdánlivý neúspěch ptačích budek není až tak velkým neúspěchem, protože byly ve všech případech ptáky navštěvovány a posloužily jim zřejmě jako úkryt v nepříznivém počasí.

ZO 20/01 ČSOP Strakonice tedy celkem obhospodaruje 36 ptačích budek. Každý rok kontrolujeme jejich „technický stav“, upevnění na stromy z důvodů bezpečnosti obyvatel ptačích i podcházejících lidských. Měníme jejich umístění, čistíme je. Více o našich ptačích budkách je možno se dočíst např. na těchto odkazech:

http://www.csop-strakonice.net/obsah/zoologie/pbudky/budky_vyroba.htm nebo http://www.csop-strakonice.net/obsah/zoologie/pbudky/2010_ptaci_budky.htm. Zatím jsme tento rok objednali další 4 budky od Lesů ČR, Semenářského závodu Týniště nad Orlicí. Zda však budeme dále počet ptačích budek rozšiřovat, nevíme. Jako limitující faktor se začíná projevat např. to, zda stihneme všechny budky vyčistit, opravit, případně znova vyvěsit do příchodu jara. Ale zatím nám tato práce jde. -vh-

Vyplatí se stavba pasivního domu?

Otázka, kterou již možná nakousli někteří z nás, pokud měli alespoň okrajovou čest s tematikou pasivního bydlení a energetických úspor ve stavebnictví. Šlo také o název další besedy z cyklu **Zelené otazníky**, která se konala v budově pobočky ŠK Za Parkem ve středu 15. 2. O tom, že tato otázka není vůbec jednoduše zodpověditelná, se mohla přesvědčit asi dvacítká návštěvníků, kteří na akci dorazili. Architekti - bratři **Vojtěch a Prokop Jirsovi**, provozující ateliér v Praze, se touto problematikou zabývají již několik let a i přes jejich mladý věk se zdálo, že je to pro ně velké téma, mají s ním široké praktické zkušenosti a nejsou to jenom „kluci od prkna“.

V úvodu zaznělo trochu teorie o tom, co je vlastně pro pasivní stavby specifické a jak lze dosáhnout takového energetického standardu stavby, aby jí mohl být tento titul přiřknut. V této části byla řeč hlavně o **materiálech** jak pro **nosné konstrukce**, tak pro možnosti **izolace**. Dozvěděli jsme se, že i z klasických cihel se dá postavit pasivní dům. Avšak v posledních letech přicházejí opět ke slovu i staronové **přírodní materiály** (dřevo, sláma). Jejich širší použití je zatím limitováno vyšší cenou, způsobenou jejich omezeným zastoupením na trhu. Důležitým faktorem jsou například **tepelné mosty** nebo otázka preciznosti řemeslníků. Pokud si při stavbě tyto záležitosti nepohlídáme, může se z dobrého projektu i myšlenky stát rodinný dům „klasický“, bez přidané úsporné hodnoty. Část besedy byla věnována i problematice **oken**. Ta jsou v těchto stavbách velmi důležitá, a to zajímalo i účastníky, kteří v této oblasti vznesli hned několik dotazů. Nerozhoduje ani tak druh okna, jako spíše jeho konkrétní technické provedení, fyzikální parametry a neméně způsob a kvalita jejich zasazení. S okny souvisí i otázka **větrání** v takových stavbách. Někdo by mohl nabýt představu, že v domech, kde musíme úzkostlivě hlídat tepelné ztráty, není větrání v zimních měsících vůbec možné. Ale jak už tomu tak někdy bývá, je odpověď přesně opačná. A navíc řešení, které je v těchto stavbách použito, je elegantní a nabízí i spoustu výhod. Jedná se o takzvané **nucené rekuperační větrání**, kdy „odpadní“ teplý vzduch předává ve výměníku část svého tepla čerstvému vzduchu, nasávanému zvenku. Teplotní ztráty takovým větráním jsou tudíž minimální. Tento systém umožňuje větrat průběžně a zabudovat do výměníku filtr proti prachu i zápachu, což u klasického větrání není možné.

V závěru besedy jsme se dostali k prozaické otázce, **co taková stavba stojí** a zda se to vůbec vyplatí. Na její zodpovídání má maximální vliv úhel pohledu, kterým danou věc kriticky zkoumáme. Musíme také započíst všechny faktory, které jsou stavbou takového domu dotčeny a které ovlivní náš život po celou délku využívání stavby. Prvotní investice představuje vícenásobky oproti klasické stavbě v podobném provedení asi 10 - 15%.

Jeden z pěti projektů energeticky úsporných domů ateliéru JIRSA Architekti, s.r.o., prezentovaných v [katalogu en. úsporných domů](#)

téměř nulové emise a šetrnost nejen k přírodním zdrojům, ale i k okolí. **Energetická soběstačnost** bude asi velké téma do budoucna. Za velmi důležitý považuji také určitý legislativní tlak, který už se nyní projevuje v severských zemích a předepisuje přísnější energetický standard pro nové stavby. Tohle všechno předpokládá přijetí pasivní výstavby za plnohodnotné odvětví architektury. S větším zastoupením na trhu by mohlo dojít ke snížení ceny, průniku do povědomí široké veřejnosti a nakonec masivnějšímu rozšíření.

Prokop a Vojtěch Jirsovi - JIRSA Architekti, s.r.o., foto -jj-

Na její zodpovídání má maximální vliv úhel pohledu, kterým danou věc kriticky zkoumáme. Musíme také započíst všechny faktory, které jsou stavbou takového domu dotčeny a které ovlivní náš život po celou délku využívání stavby. Prvotní investice představuje vícenásobky oproti klasické stavbě v podobném provedení asi 10 - 15%. To může v propočtu představovat asi 500 tis. Kč. Pokud vezmeme v potaz úsporu na energiích asi 20 tis. Kč ročně, čistě matematicky můžeme počítat s **návratností** takové investice cca za 25 let. A to i v případě, že nepočítáme růst cen energií, který může být rok od roku dramatictější. Závislost na fosilních surovinách je obrovská a myšlenka jejich minimalizace dosti lákavá. Cena však rozhodně nemůže být jediným faktorem, který posuzujeme, pokud se pro pasivní dům rozhodneme. Poskytuje totiž mnohem větší komfort a úsporu času než „obyčejné“ bydlení s hodinami strávenými u kotle nebo nad složenkami za plyn a teplo. Pro „zeleně“ zaměřené jedince jsou jistě lákavé

-jj-

Zima jako v psinci

Podle úsloví o zimě v psinci by se mohlo zdát, že návštěva psiho útulku v pátek 10. 2. 2012, to znamená v pořádném mrazu, bude nepříjemným zážitkem. Ve strakonickém útulku je ale o jeho obyvatele dobře postaráno i v počasí, které vyžaduje zvláštní opatření. V tomto případě je nutno rozmrazovat vodu k pití, připravovat teplé krmení, pečlivě vše kontrolovat atd.

Děti a rodiče z kroužku MOPíků i další zájemci mají možnost podívat se do útulku během každého roku několikrát. Využíváme toho, že je nás víc (např. tentokrát se nás sešlo 25) a stojí tedy za to nás provést kolem všech kotců a o každém pejskovi i něco bližšího říci. Jednotlivě bychom si netroufli něco takového požadovat, pokud neuvažujeme o adopci, ale v rámci společné akce se můžeme potěšit tím, že se pejskům dobře daří. Jde o nouzový stav a cílem je najít všem domácí prostředí, ale je dobře, že po tuto přechodnou dobu mají zajištěné dobré zacházení. K tomu může veřejnost přispět například pomocí při venčení – viz článek *Psí život* v únorovém čísle *Kompostu*. Hlavně je ale nutné naučit se vidět ve zvířatech naše přátele a nepředstavovat si, že se k nim dá přistupovat jako ke spotřebnímu zboží. Doufáme, že právě k tomu by mohly návštěvy našeho kroužku v útulku přispět. **-ah-**

MOPíci s pracovníci strakonického útulku Jitkou Zdychyncovou, foto Zdeňka Skalická

„A teď tam dali vodu a vaří se to...“

... Takhle nějak popisovala jedna z účastnic únorového kurzu zdravého vaření aktuální dění na plotně. A sice pro nás, co jsme seděly vedle, ale musely bychom kvůli pohledu do hrnce přelézat dvě židle. Popis připomínal někdejší rozhlasové přenosy hokejových utkání, na které máme z mládí živé vzpomínky. Takže se nám to moc líbilo a nijak nás netrápilo, že kuchyně paní Švédové, byť krásně prostorná, byla tentokrát nacpaná až trochu moc. Bylo to v úterý (14. 2. 2012), a to je vždycky trochu víc plno než při opakování téhož kurzu ve čtvrtek. Vždycky je ale všechno perfektně zorganizované, takže může být i nával, a přesto každý může libovolně chodit nahlížet pod pokličky, pomáhat při přípravách, větrat, umýt si ruce... A hlavně ochutnávat, co se uvařilo. Na každého se dostane tolik jídla, že ani není třeba po návratu domů ještě večeřet.

Účastnice únorového kurzu zdravého veg(etari)ánského vaření, foto -ah-

zřejmě se to pozná, že jde o jinou potravinu, ale proč by to mělo vadit, když je dobrá? Recepty Honzy Juráše, připravované pro tyto kurzy, si na nic nehrají, naopak rostlinný původ spíše zdůrazňují, než aby se snažily ho skrývat. A přesto pokaždé všem chutná, i když počet účastnic často přesahuje 25. A tu a tam přijdou dokonce i pánové. Jsou zváni i nadále a opravdu se nemusí bát, že by šli domů o hladu. **-ah-**

Tentokrát byly porce o to větší, že se vařilo ze sójového masa. A to je levná surovina. Přitom je mnohem zdravější než „obyčejné maso“, protože obsahuje plnohodnotnou bílkovinu – dokonce v dvojnásobném množství, a k tomu ještě i to, co masu chybí (např. antioxidanty). Také není tak zatížena škodlivinami. Když se dobře okoření, dá se na ni snadno zvyknout a mít ji jako pravidelnou součást jídelníčku. Samo-

Vůně přírodní zahrady

Ve čtvrtek 23. února jsme v Cassiopeie přivítali Moniku Pýchovou a užili si seminář o přírodních zahradách. Potěšila nás neformální přátelská atmosféra, inspirativní vhled do tematiky přírodních zahrad a sdílení vlastních zkušeností. Kromě příjemného seznámení s kolegy jsme si odnesli chuť k vlastnímu tvoření prvků přírodní zahrady. Nechyběly prožitky při chůzi po improvizovaném smyslovém chodníčku a čeka-

Překonávání nepříjemného pocitu z pavouka se zdařilo, foto -pt-

lo nás i poznávání bylin čichem. Jedna z účastnic dokonce překonala svou averzi vůči živému pavouku v písku schovaném, ale vše dobře dopadlo pro všechny živočichy... Na další semináře pro pedagogy se těšíme a připomínáme, že 17. 4. následuje téma přírodních zajímavostí Strakonicka. Vydáme se do tajemných Tůní u Hajske se silnou trojkou odborníků. S panem Miroslavem Šobrem (OŽP), Tomášem Smrzem (CEGV Cassiopeia) a Vilémem Hrdličkou (ZO ČSOP Strakonice). Seminář je téměř obsazen, ale zájemci z řad učitelů se mohou těšit 24. 4. i na „výjezd“ na rybník Řežabinec s další výbornou mužskou trojicí, kterou vám brzy prozradíme. Jisté je, že místo, které známe, můžeme objevovat znovu a znovu jinými očima a vidět a prožít jeho kvality pokaždé zcela odlišně. V daném termínu bude na řežabineckém ptačím domě mnohé k vidění. **-pt-**

Fotoseriál - ohlédnutí za ostatními únorovými akcemi pobočky ŠK

**Přírodovědný výlet do Nepomuku - 11.2.
Vrčeň - modelová železnice, foto -vh-**

Nepomucko, 11.2., foto -ah-

**Schůzka MOPíků - 24.2.
Babička Cihlářová, foto Zdeňka Skalická**

**Modlitba za Šmidingerovu knihovnu v podání klínopisce
Martina Janského, Tvořivý podvečer - 6.2., foto -jj-**

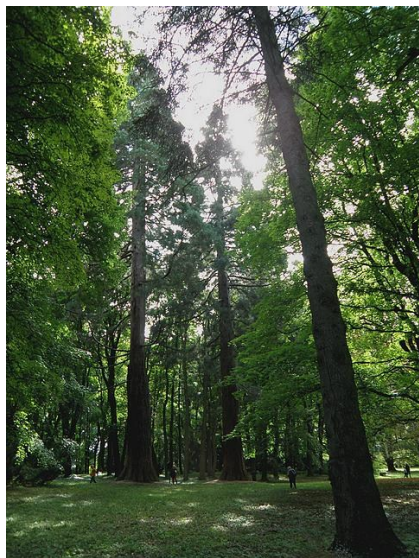
Překopávky

Prostor nejen pro naše úvahy, pojednání, hodnocení, názory atd.

Známe hodnotu našich stromů? - 2. díl

V minulém čísle Kompostu jsem ve svém článku "Známe hodnotu našich stromů? - 1. díl", uvedl hodnoty stromů, které by bylo možno až na některé výjimky označit jako původní druhy. V tomto dílu se podíváme na ty, které nejsou původem z našich zeměpisných šířek a délek a říkáme, že jsou cizokrajné.

český název stromu	latinský název stromu	průměr kmene	výška stromu	výška kmene	výška koruny	průměr koruny	tvar koruny	ořez	zdravotní stav	fyziologická vitalita	poloha	hodnota
Borovice černá	<i>Pinus nigra</i>	33	9	1	8	5	jiný	-	3	2	1,00	21 389
Borovice vejmutovka	<i>Pinus strobus</i>	69	22	4	18	11	jiný	-	2	2	1,50	231 670
Cypřišek Lawsonův	<i>Chamaecyparis lawsoniana</i>	15	9	1	8	3	jiný	10	2	1	0,60	14 766
Douglaska tisolistá	<i>Pseudotsuga menziesii</i>	58	18	4	14	12	jiný	30	3	2	0,75	46 302
Dub červený	<i>Quercus rubra</i>	69	18	3	15	12	jiný	10	2	2	1,00	149 813
Javor jasanolistý	<i>Acer negundo</i>	56	12	1	11	11	jiný	10	2	2	1,00	103 295
Jedle kavkazská	<i>Abies nordmanniana</i>	38	14	2	12	4	kuželovitý	10	1	1	1,00	41 302
Jedlovec kanadský	<i>Tsuga canadensis</i>	20, 17	9	1	8	4	jiný	10	2	2	1,50	36 017
Jinan dvoulaločný	<i>Ginkgo biloba</i>	16	6	2	4	2	jiný	-	1	1	0,75	4 348
Jírovec maďal	<i>Aesculus hippocastanum</i>	58	18	3	15	12	jiný	10	2	1	1,00	119 243
Kaštanovník setý	<i>Castanea sativa</i>	22	8	2	6	7	jiný	-	1	1	1,50	76 976
Korkovník amurský	<i>Phellodendron amurense</i>	33	23	9	14	8	jiný	30	2	2	1,50	72 430
Liliovník tulipánokvětý	<i>Liriodendron tulipifera</i>	2	2	1	1	1	jiný	-	1	1	1,00	251
Líska turecká	<i>Corylus colurna</i>	20	7	2	5	3	jiný	-	1	1	1,00	7 932
Morušovník černý	<i>Morus nigra</i>	46	10	3	7	7	jiný	30	3	2	0,25	9 382
Ořešák královský	<i>Juglans regia</i>	63	16	3	13	11	jiný	20	2	1	0,25	52 275
Platan javorolistý	<i>Platanus x hispanica</i>	31	13	3	10	7	kuželovitý	-	0	0	0,25	15 870
Smrk pichlavý	<i>Picea pungens</i>	34	11	1	10	5	kuželovitý	-	2	2	1,00	68 756
Smrk východní	<i>Picea orientalis</i>	24	10	2	8	5	kuželovitý	10	2	1	1,00	47 801
Šácholan sp.	<i>Magnolia sp.</i>	22, 20, 20	8	3	5	9	jiný	30	3	2	1,00	17 407
Trnovník akát	<i>Robinia pseudoacacia</i>	56	23	7	16	7	jiný	-	3	2	0,25	14 915
Zerav obrovský	<i>Thuja plicata</i>	26	10	3	7	4	kuželovitý	10	2	1	0,75	24 904
Zerav západní	<i>Thuja occidentalis</i>	27	8	2	6	4	jiný	10	2	1	0,60	12 145
		cm	m	m	m	m	kužel., jiný	%	0-5	0-5	0,15-2	Kč

Sekvojovec obrovský
(*Sequoiadendron giganteum*)
v parku v Ratměřicích, foto -vh-

Stromy, které byly v tomto mikroseriálu uvedeny, jsou skutečné. Všechny měřené stromy se nalézají v katastru města Strakonice. Jsou z našich parků, od obytných domů, stojí u hřišť nebo u chodníků. Na mnohé z nich se díváte z oken svých bytů, mnohé Vám poskytují stín nebo si jen tak stojí, dýchají a krásí naše město.

Každý z čtenářů má možnost si výpočet hodnoty svého stromu vyzkoušet. Někomu připadala hodnota některého stromu malá, někomu zase vysoká. Radím Vám, máte-li svůj oblíbený strom, ještě lépe více stromů, určitě to zkuste! Myslím, že většina vnímavých lidí získá na život stromu, jeho problémy a ve výsledku jeho úlohu jiný pohled, než měla doposud.

Z ohlasů na první díl, z veřejnosti, ale i od odborníků, vím, že jsem zřejmě alespoň malý zájem o hodnotu našich stromů - sousedů přece jen vzbudil. Je možné, že se k tomuto tématu ještě vrátím. Naše město Strakonice a jeho okolí skrývá dosud mnoho zajímavých dřevin. Tím, že je člověk objeví a snaží se je poznat, získá k nim úplně jiný vztah. Pokud budete, čtenáři, chodit souběžně se mnou, dívat se okolo sebe, jak se stromy, ty naše i sousedů mají, náplň článku dosáhla takřka svého cíle.

Ještě naposledy odkaz: <http://www2.safetrees.cz/ocenovani-drevin/kalkulacka/>.

A tak někdy příště. -vh-

Pro ty, kterým Kompost nestačí

Ve 104. čísle zpravodaje ekologické organizace Calla - Ďáblíku se objevila upoutávka na náš Kompost. Při té příležitosti nás napadlo zmapovat zcela nepřehledné prostředí elektronických časopisů, magazínů, newsletterů, zpravodajů...zkrátka periodik se zaměřením (alespoň okrajovým) na problematiku ochrany životního prostředí, která si každý z nás může nechat pravidelně zasílat mailovou poštou. Na internetu totiž neexistuje ucelená databáze, která by tuto změť tlumočila uživatelům do přehledného jazyka a periodika například třídila dle tématu, formy nebo frekvence vydávání. Seznam mi zabral několik dlouhých hodin pečlivého googlování, kdy největším problémem bylo zadání správného „hesla“ do vyhledávače. Kolik titulů, tolik totiž jejich nejrůznějších označení. Nemluvě o tom, že velká část z nich už dávno nevychází nebo se jedná o elektronický hybrid klasického papírového časopisu, který jsem však v některých případech také zařadil. Hlavně tehdy, když jeho aktualizace do elektronické formy probíhá v krátkém časovém odstupu po vydání, je tedy zřejmé, že nikterak nelpí na přehnaném autorství nebo strachu ze snížení počtu prodaných výtisků a předává tak informace víceméně aktuální. Seznam v žádném případě není úplný a s tím, jak budu postupně nacházet další periodika, jsem připraven ho průběžně doplňovat. Budu rád, když mi v této činnosti pomůžete a zašlete mi odkaz na počiny, které v tomto seznamu chybí. Odkazy nejsou nijak speciálně řazeny, možná trochu podle šířky záběru - ať už z hlediska organizací, které se podílely na tvorbě, nebo tématického rozsahu. V uvedených odkazech nebo v rozkliknutém aktuálním čísle byste měli vždy najít kontakt, na kterém se můžete přihlásit k odběru, případně se obraťte na kontakt konkrétní organizace. -jj-

[Zelený kruh](#) - Zpravodaj oborové platformy stejnojmenné asociace ekologických organizací

[Ďáblík](#) - Elektronický měsíčník pro členy a přátele sdružení Calla s širokým záběrem odborných témat

[RozVerky](#) - Novinky z činnosti ekologického institutu Veronica

[Duhovky](#) - Aktuální zprávy z činnosti hnutí Duha - emailový čtrnáctideník

[Ekologické listy](#) - Měsíčník olomoucké skupiny hnutí Duha

[Arnikum](#) - Papírový čtvrtletník sdružení Arnika, dosažitelný v aktualizované el. formě

[Depeše ČSOP](#) - Informační zpravodaj sloužící k předávání aktuálních informací mezi ústředím Svazu a základními organizacemi, případně dalšími zájemci

[Zpravodaje regionálních center ČSOP](#) - Každé regionální centrum přináší novinky o své činnosti, samostatně uvádím regionálně nejbližší periodikum:

[Zpravodaj ochrany přírody a krajiny Jihočeského kraje](#) - Zpravodaj ČSOP Šumava

[Depeše JUV](#) - Metodický zpravodaj pro mimoškolní ekologickou výchovu dětí a mládeže - vydává Sdružení mladých ochránců přírody ČSOP

[Rezekvěty](#) - Měsíčník sdružení pro ekologickou výchovu a ochranu přírody Rezekvítek

[Mrkvička](#) - Informační bulletin sdružení středisek ekologické výchovy Pavučina

[Podhoubí](#) - Newsletter z oblasti ekologické výchovy Ekocentra Podhoubí

[Krasec](#) - Jihočeský občasník o životním prostředí (elektronická forma papírového vydání)

[EC Most](#) - Zpravodaj Ekologického centra Most

[EC Kralupy nad Vltavou](#) - Zpravodaj Ekologického centra Kralupy nad Vltavou

[Bio](#) - Měsíčník pro trvale udržitelný život (elektronická forma papírového vydání)

[Bulletin CZ-IALE](#) - Zpravodaj České společnosti pro krajinnou ekologii

[Datlík](#) - Zpravodaj Nepomuckého ornitologického spolku

[Newsletter Svobody zvířat](#) - Novinky z neznámější české organizace na ochranu zvířat

[Zpravodaj Svobody zvířat](#) - Elektronická forma papírového zpravodaje stejné organizace

[Chaloupecký zpravodaj](#) - Zpravodaj o ekologickém vzdělávání - o.p.s. Chaloupky

[Picas](#) - Bulletin o hliněných omítkách

[Cyklo newsletter](#) - Newsletter koordinátora rozvoje cyklistické dopravy v ČR

„Únor bílý - pole sílí“...

...jak dobře věděli naši předkové. Když bylo v zimě teplo nebo když uhodily holomrazy, dělalo jim to starost. O jejich závislosti na počasí svědčí jak pranostiky, tak i dobové dokumenty. Lze doporučit např. **popis neúrodného roku 1842 Hlad ze sbírky Hu nás** od J. Š. Baara, jakož i jiné povídky a romány od tohoto nespravedlivě pozapomenutého autora. A stejně dobře psal i jeho krajan a přítel J. F. Hruška a řada dalších autorů té doby.

Dnes si většina lidí nepřeje ani déšť dubnový, který „jako mrva pohnojí“, ani studený máj, ani únorový sníh, tak blahodárný pro pole. Ostatně polí máme taky čím dál tím míň a nezdá se, že by to budilo velkou pozornost. Jednodušší je spoléhat se na to, že nějak bude. Nechci se tomu nijak posmívat, sama mám tyhle sklony samozřejmě taky.

A stejně jako většina ostatních si říkám, že tak jako tak nevím, co proti podivně náhlým a extrémním výkyvům počasí podniknout. Jsou asi dány hlavně nějakými vesmírnými zákonitostmi, s kterými nic nenaděláme. Na druhou stranu si myslím, že leccos by zařídit šlo a zbytečně se to nechává být. Nebo jsme dokonce sami proti sobě. Například se čím dál tím víc zbavujeme **velkých stromů**, i když víme, že vytvářejí **příznivé mikroklima**. Nahrazujeme je často maličkými, šlechtěnými jen pro okrasu. Hlavně když z nich nepadá moc listů nebo dokonce větve. Každý z těch větších se zdá být nebezpečný.

Případy, kdy byl někdo takto zabit, jsou tragické a nechci je nijak zlehčovat, ale to nic nemění na tom, že mnohem víc životů je zkráceno vlivem nezdravého a stresujícího prostředí. A jsou to právě stromy, kdo nás (i sebe navzájem) dokážou chránit víc, než si uvědomujeme. **Filtrují znečištěný vzduch a obohacují ho kyslíkem, léčivými látkami a ionty. Vyrovnávají teplotní nepoměry. Když se rozfouká vítr, stojí mu v cestě.** Je pravda, že při tom některé i padají, ale zrovna tak létají třeba hřebenáče ze střech nebo i celé střechy. Je nespravedlivé zatvrdit se zrovna proti stromům a kácet „preventivně“ i ty zdravé.

Kdybychom nepřipsali stromům k dobru ani **důležitost pro ptactvo a další živočichy, ani estetickou a historickou hodnotu, zmírňování hluku, zachycování prachu, atd.**, zbylo by přinejmenším to, co si uvědomuje pořád ještě každý: že **jsou živé a proměnlivé tak jako my a máme k nim citovou vazbu. Že v zimě zmírňují chlad, zatímco v horku odpařováním vody ochlazují přehřátý vzduch. Že zachovávají vláhu a udržují dobrou kvalitu půdy, která by se jinak zasolovala a spékala.** Proč si toho tak málo vážíme?

Přece je velký rozdíl, jestli žijeme obklopeni zelení, nebo jen zdmi a dlažbou. Jestli máme v zimě závětří a v létě pořádný kus stínu. Zrovna s tím stínem je to někomu asi celkem jedno, zato **starší lidé, rodiče s malými dětmi, invalidé, chovatelé zvířat... ti všichni ho určitě umí ocenit.** Bohužel v zimě, kdy se stromy obvykle kácejí, nás stín tak moc nezajímá. Zmizí-li někde třeba košatá lípa nebo pořádné křovisko,

foto -ah-

ještě si kolikrát libujeme, jak to tam prokouklo. V létě si už tak nějak nevzpomeneme, že loni bylo to samé místo mnohem příjemnější k žití (**nejen pro nás, ale i pro ostatní obyvatele města, hlavně pro ptactvo**). A pokud ano, je už stejně pozdě.

Před příchodem člověka do naší krajiny tu byly stromy skoro všude, a to hlavně listnaté. Na jižních svazích převážně duby a lípy, na severních ještě také buky, u potoků olše a vrby, mezi tím vším nějaký ten javor a podobně. Je jasné, že tenhle stav vrátit nemůžeme, ale přeměnit krajinu tak, že je buď holá, nebo osázená převážně smrkovými monokulturami, to se musí přece někde vymstít. **Příroda má své mechanismy pořád ještě „nastavené“ tak, že počítá u nás v mírném klimatickém pásu se souvislými smíšenými různověkými lesy**, neoslabenými kyselými dešti a dalšími vlivy civilizace a současně nevhodnou výsadbou. Počítá se souvislým zastíněním, **souvislým výparem vody**, s absencí holých vyprahlých ploch, natož aby se ještě přitápělo v souvislosti s bydlením, výrobou, dopravou, atd. **Těžko ovlivníme změny ve vesmíru nebo potřebu najíst se a ohřát, ale například právě svůj vztah k dřevinám, našim největším pomocníkům pro udržování příznivého mikroklimatu, ovlivnit můžeme.** Čím víc se budeme snažit napodobit to, co by si krajina pro sebe sama "vybrala", tím líp pro nás a s námi i pro tvory žijící v přírodě - přesněji řečeno zbylé tvory ve zbylé „přírodě“. To, co tímto slovem běžně nazýváme, bohužel většinou nemá (kromě chráněných míst) s vyváženými ekosystémy už nic společného, pouze to tak na první pohled vypadá.

Moc bych se chtěla přimluvit za to, abychom na tohle tak snadno nezapomínali. Abychom se pokud možno více pohybovali pěšky, abychom v zimě odklízeli sníh ručně, sypali náledí pískem, a ne solí, abychom neplánovali stavby na místech, kde by se muselo kvůli nim kácet, abychom si všimli, že historickým památkám stromy v okolí nevadí, ale naopak sluší... **Abychom se ochotněji smířovali s tím, co nám na stromech a keřích vadí, a viděli hlavně jejich přednosti** (tak jak to většinou děláme třeba u aut). Abychom je chválili před dětmi, a ne si na ně stěžovali. Zkrátka abychom chodili na úřady spíše s touhou co nejvíc dřevin přiměřeně ošetřovat a zachovávat, než s žádostí je kácet nebo nešetrně ořezávat - a tím je zbavovat velké části listů, které nutně potřebují k dýchání a ke své výživě. Úředníkům se nemůžeme divit, že se snaží vyhovět hlavně těm požadavkům, které slyší nejčastěji. **-ah-**

Co můžeme potkat na silnicích v březnu

Snad každý tvor vítá březen jako měsíc, kdy přichází jaro a teplo. Jeden den se jaro přikrádá pomalu a potichu, jindy udeří plnou silou, aby vzápětí popustilo vládu na chvíli babce zimě. Ale i při těchto výkyvech jarních nálad se mnozí živočichové nedají zastavit a lezou za svým cílem a po svých. A tady je ten problém. Naše města, vesnice a zkrátka obce jsou pospojovány dosti hustou sítí silnic a silniček, a tak zvířata lezou přes ně. Kdyby ještě věděla, kde je přechod nebo nějaký ten semafor, ale to ne, a mnohá zvířata ani tento domněle bezpečný způsob přecházení neznají. A tak, když se hne něco v žabí mysli, žába se sebere a leze. Nejčastěji se jedná o ropuchy obecné (*Bufo bufo*), ale zvednou se i jiné druhy obojživelníků včetně čolků. Ti, kdo provádějí tzv. transfer žab, vědí své. Kdyby alespoň ty žáby šly pěkně v určitou hodinu, pěkně za sebou, ale oni nejdou. Trochu se oteplí, mírně zaprší a katastrofa je tady. Kola aut neuhnou, a tak je v několika hodinách na silnici po stovkách žabích mrtvolek. Pokud někdo nevěří, necht' se dívat za volantem v měsíci březnu a dubnu pozorněji. A kde? Takřka všude okolo Strakonice. Např. u Nebřehovic, Sousedovic, Mutěnic nebo na Volyňské silnici při křižovatce Radošovice – Kapsova Lhota. A vlastně proč tam žáby lezou? Protože když se narodily, zapamatovaly si místo, kde se to stalo. A nyní se z polí do rybníků vracejí. Zpravidla v tandemu. Malý ropuší sameček nahoře, na zádech. A upachtěná velká samička dole vybírá cestu necestu. Někdy se dokonce s celou tou snahou a pod dotěrnými samci utopí. Pokud se vše povede, přeleze nástrahy, dosáhne vodní plochy a vypustí ze sebe šňůru vajíček. Z těch se časem vylíhnou malí tmaví pulci. A když dospějí v maličké žabičky, velké tak jako nehet u malíčku, začnou migrovat i ty. Koloběh života se uzavře.

Žabák a „žabice“ ropuchy obecné (*Bufo bufo*), foto -vh-

A teď proč jsem to všechno napsal. Protože popisované migrace obojživelníků bývají někdy opravdu velké. Netáhne pár žab, ale stovky, ba tisíce. A tady by měla být lidská tolerance k živému. Vše se zachránit nedá, ale jde udělat to, že se třeba taková silnice uzavře. Nebo se odkloní doprava. Sníží se počet aut, třeba tím, že „výjimečně“ do práce pojedeme veřejnou dopravou nebo se sousedem. Žáby se také nechají pomoci zástěn svést pod vozovku do nějakého zatrubnění. Mohou se přenášet. Zde je však třeba mít na paměti, že naše žáby české jsou pod ochranou zákona o ochraně přírody č. 114/1992 Sb. resp. vyhl. 395/1992 Sb., a tak by měla mít dotyčná osoba povolení s nimi manipulovat. Taky je možno se k někomu takovému s povolením připojit a provádět transfer s ním. Prostě se toho nechá udělat dost. Ještě na jednu velmi důležitou věc

ánského stravování samo o sobě vylučuje jakoukoli konzumaci masa. Připouštím však, že tyto styly mohou být určitou výpomocí nebo přechodným stavem u jedinců, kteří se rozhodli přecházet k bezmasé stravě postupně. Avšak jejich označení by se nemělo používat, neboť mate laickou veřejnost, takže někdo se pak domnívá, že např. vegetarián konzumuje ryby apod.

V příštím díle tohoto seriálu budu pojednávat o hlavních důvodech, které vedou k volbě vegetariánského nebo veganského stravování. -ji-

„Světlo, mé světlo...“

„**Světlo, mé světlo, vesmír naplňující světlo, oči líbající světlo, srdce utěšující světlo!**“ – takhle pateticky oslavoval světlo před sto lety autor sbírky **Gítándžalí** a dostal za to Nobelovu cenu. Tedy ne jen za tu jednu báseň, to je jasné, a zrovna tak je jasné, že radost ze světla je společná všem generacím, na tom se za ta léta nic nezměnilo. Skoro bych se měla bát tu přiznat, že mám kromě světla ráda i tmu. Jsem totiž z rodiny, kde bylo zvykem držet občas **černou hodinku**. Jak se začalo šerit, na chvíli jsme si sedli všichni do kuchyně a trochu se povídalo, trochu zpívalo, někdy ani to ne a každý si jen tak myslel na své věci. Mám na to hezké vzpomínky.

Proč o tom píšu do Kompostu? Ani ne tak kvůli šetření elektřinou, jako hlavně kvůli městské zeleni. Koncem zimy totiž málokdo pomýšlí na nějaké půvaby šera. Spíš na to, že by se mohl trochu prořezat ten strom, co stojí tak nešikovně kousek od domu. A když už se uřízla tahle větev, tak ještě tahle a ještě jedna... Elektrickou pilou to jde raz dva. A strom? Dál tam stojí na tom nevhodném místě (kde taky jinde, když všude jsou domy, silnice, parkoviště, potrubí, dráty...), má plno ran a do nich pronikají škodliviny, spory dřevokazných hub a různé infekce. Bude potřebovat sílu, aby se s tím vyrovnal, ale bude jí mít málo. **Stromy také potřebují světlo, jsou na něm závislé ještě více než my. A čím ho vnímají? Listím, tedy pokud jim ho v dostatečné míře necháme.** Se silně prořezanou korunou moc sluneční energie nenachytají, přitom bez ní nemůžou tvořit zásobní látky. To jsme se přece učili ve škole, co je k fotosyntéze potřeba.

Mladé stromky mají o něco víc větví, než potřebují – příroda počítá s tím, že některé okouše zvěř. **Prořežeme-li korunu promyšleně a šetrně my, je to k dobru.** Větve si nebudou vzájemně tolik zaclánět a strom nebude zbytečně živit zastíněné

foto Zdeňka Hrdličková

listy. Předejde se tzv. tlakovému větvení (které by u ponechaných úzkých „dvojáků“ za čas mohlo vést k vylamování větví), zkrátka koruna se uvede to takového stavu, aby strom dobře rostl a vydržel co nejdéle zdravý a odolný. Na ranách, je-li mladý a vitální, si vytvoří závaly a život jde dál.

Ve stáří strom občas některé neperspektivní větve sám shodí, což v přírodě nevádí. A ve městě tomu lze předejít tím, že se pozve odborník, a ten ví, co vzít a co ponechat. Vezme toho málo a udělá to **postupně v rozmezí několika let**, aby se s tím ošetřené dřeviny lépe vyrovnaly. Takhle nějak by to časem udělal strom sám, ale těžko by „dobrovolně zvolil“ to, co často ve městě vidáme – velké rány, úbytek velké části koruny, a to vše ještě navíc ze dne na den.

Má-li někdo v květináči bonsai, probírá větvičky nad zemí i kořeny pod zemí, aby bylo obojí v rovnováze. Je to veliká věda a ani zkušení mistři se kolikrát nevyhnou tomu, že stromku těžce ublíží. Přejde-li dřevina o zdravé silné větve, a přitom má spoustu kořenů a objemný kmen, snaží se ztrátu části koruny dohnat, vytvořit nové dřevo. Někdy se to i povede, ale za cenu velkého vysílení. A zatím si lidé libují, že nemusí tolik svítit elektřinou (což je přece pro přírodu dobré) a možná si už někdo ze sousedů říká: "Vida, dobrý nápad. To udělám taky." A pak stejně místo čtení sedí u obrazovky a denní světlo ani moc nepotřebuje, jde spíš o ten pocit, že ho má. Znam to, taky mám světlo ráda. Ale mám ráda i stromy. A **ptactvo**, které by bez stromů a keřů nemohlo být. Nám se nelíbí v pěkném bytě, pokud není světlý, ale ptáci ztratí domov úplně,

když pokácíme nebo zmrzačíme strom. Pomyslet si, že přece snadno odletí jinam, je jako zbourat někomu dům a čekat, že jeho obyvatelé zaklepu na dveře u sousedů a budou vřele přijati.

Zajistit stromům **řádné ošetření** něco stojí, ale tolik to zase není. Za zábavu utratí většina lidí mnohem víc, a přitom zrovna pozorování stromů a péče o ně se může stát krásným koníčkem - stačí se na ně trochu víc naladit. A nevyčítat jim stínění, radši posedět častěji při černé hodině. Nebo si při ní zacvičit, poslechnout si hudbu, něco si promyslet... Rabíndranáth Thákur složil básně do sbírky **Gítándžalí**, Zahradník a dalších možná také tak, včetně právě těch o světle. Bylo to v době, kdy pobýval v Anglii a určitě tam hodně vzpomínal na rodnou Indii, plnou slunečního jasu...

„...Ach, světlo tančí, můj miláček, ve středu života mého; světlo bije, můj miláček, do strun lásky mé; nebesa se otvírají, vítr divě letí, smích se šíří po zemi. Motýli rozvinují své plachty na moři světla. Lilie a jasmíny se tyčí na hřebenu vln světla. Světlo se třísťí ve zlato na každém oblaku, můj miláček, a rozhazuje drahokamy v hojnosti. Veselí se šíří z listu na list, můj miláček, a radost bez mezí. Nebeská řeka vystoupila ze břehů a zátopa radosti jest vůkol.“ -ah-

„Tati, máš na balkónu netopýra...“

V úterý 7. 2. 2012 jsem se vrátil s manželkou v podvečerních hodinách domů. Vše vypadalo normálně, začal obvyklý rozhovor se synem Vojtou, a najednou slyším jeho slova: „Tati, máš na balkónu netopýra“. Nejdříve jsem si myslel, že jde o žert. Takový mráz (takřka 20°C), a netopýr. Ale vysvětlení přišlo brzo. Syn šel přes Rennerovy sady a na schránce se sáčky na psí exkrementy našel netopýra, zmrzlého. Někdo jej tam dal. Zatrnulo mi z toho. V letu událostí jsem zapomněl, že za velkých mrazů lidé roztápí svá topeniště, často ta, která při malých mrazech nebyla užívána na velký výkon, takže zimující netopýři potom v důsledku tepla vylétají ven. S tím souvisí zřejmě Vojtův nálezy v Rennerových sadech. Se zmrzlým netopýrem se toho moc dělat nedá, ale když se najde v těchto mrazech živý, nějaký zásah v podobě lidské pomoci by nastat měl. Předně se jedná o živočicha chráněného ze zákona, vyčerpaného a s posledním zbytkem sil, takže žádné velké šmudlání a rušení, jde nám o záchranu.

Nejlépe je vzít jej do něčeho teplého, třeba kapesníku, rukavice, šátku, opatrně dát do tašky, kapsy, krabičky a zamezit tak rychlému promrznutí malého letouna. Použití rukavic nebo nějaké látky je nutné i kvůli bezpečnosti před případným kousnutím. Dobré je podívat se na místě nálezu po okolních domech, budovách, stromech, ale i na zemi, zda někde nejsou další netopýři. Potom držet zvíře v přiměřeném teple – může to být třeba v chodbě nebo v málo vytopeném pokoji, rozhodně ale ne ve velkém chladu nebo naopak u topení.

Co nejdříve zavoláme pomoc, protože sami bychom se nemohli o netopýra dobře postarat a navíc ani není dovoleno držet chráněného živočicha v zajetí. K tomu mají oprávnění jen záchranné stanice (celý jejich seznam podle všech regionů naleznete zde: www.zvirevnouzi.cz) a specializované organizace. Netopýry se zabývá ZO ČSOP Nyctalus, jejíž stránky najdete na tomto odkazu: <http://www.nyctalus.cz/>. Tel.: 731 523 599. Dále pak Česká společnost pro ochranu netopýrů – ČESON (<http://www.ceson.org/>). Tel.: 728 984 767

V tomto období zkrátka musí někdo z odborníků zvíře vyzvednout, protože je potřeba ho vykrmit a starat se o něj až do jara, kdy se vypustí zase zpět do přírody. Pokud by bylo v dobré kondici, dává se na dozimování (ale to se moc často nestává, neboť se probouzejí ta zvířata, která si nashromáždila málo podkožního tuku a jen v zoufalství vylétají ven shánět něco k snědku... nebo ta, kterým se změnily podmínky na zimování). O předání do povolaných rukou lze požádat i městskou policii, ale jistější je na nikoho dalšího nespolehat a zařídít raději všechno osobně. Není to tak těžké – stačí obyčejná krabička s kusem nějaké staré látky a s trochou vody (např. v dobře vymytém víčku nebo v malé mističce). Do příjezdu někoho, kdo si netopýra od vás vezme, zvíře nerušte. A i s pracovníky starajícími se právě o netopýry, zvláště v období velkých mrazů, je třeba jednat ohleduplně. Z vlastních zkušeností, či spíše rozhovorů s nimi, vím, že právě v tomto mrazivém období mají práce nad hlavu. -vh-

Netopýr rezavý (*Nyctalus noctula*) - bohužel nalezen zmrzlý, foto -vh-

Pozvánky - březen 2012

Doufáme, že i v březnu se od nás necháte zlákat některou z pozvánek na námi pořádané akce. Sledujte i nabídku v ostatních periodikách, ale vězte, že zde je jejich výčet nejúplnější a nejpodrobnější. Krátký přehled objevíte ve Zpravodaji města, ČP servisu, ve vývěskách a na internetových stránkách Šmidingerovy knihovny: <http://www.knih-st.cz/> nebo na www.csop-strakonice.net

Ekoporadna při Šmidingerově knihovně zve:

Zelené otazníky – „Jsou stromy skutečně podivuhodné?“

Středa 14. 3., 18:00, společenský sál ŠK, 3. hradní nádvoří (pozor - změna místa konání!)

Další z cyklu besed Zelené otazníky - tentokrát (nejen) o památných stromech.

Je víc strom chráněný státem, nebo strom chráněný lidmi? Jak vyhlásit památný strom? Na tyto a mnohé další otazníky nám odpoví spisovatelka paní PhDr. Marie Hrušková. Bude řeč o stromech posvátných a stromech podřízených, o jejich užitečnosti v kilech a metrech a hlavně o účtě k nim. Beseda bude doplněna výstavkou fotografií (J. Brůžka, V. Hrdličky, F. Langmajera...), obrázků, povídek, básní a dalších příspěvků k akci Paměť strakonických stromů, která proběhla v roce 2008 v pobočce Za Parkem.

Kurz zdravého veg(etari)ánského vaření

Úterý 13. a čtvrtek 15. 3. 2012 od 18:00, Bylinkárna U Lva (Velké Náměstí č.p. 219 - vchod průjezdem do dvora)

Zveme vás na další pokračování úspěšných kurzů. Každé vydání probíhá pro velký zájem ve dvou termínech vždy v úterý a ve čtvrtek jedenkrát měsíčně. Přijďte rozšířit své kulinářské obzory o potraviny a pokrmy z oblasti zdravé a bezmasé kuchyně. Uvaříme si jídla z potravin, o kterých jste možná ještě neslyšeli, večer doplníme povídáním o surovinách, zajímavých nejen pro vegetariánskou kuchyni. Pár volných míst se ještě najde, svoji účast hlase na kontaktech uvedených níže.

Více informací na jan.juras@knih-st.cz nebo 380 422 721. -jj-

Pobočka ŠK a ZO ČSOP zvou dospělé i děti:

Výstava ke 100. výročí narození Jiřího Trnky

V půjčovně pro děti a dospělé na pobočce Za Parkem (Husova 380). Pokračuje i výstava **fotografií p. Zdeňka Kozla a akce Nejlepší knihy.**

Koření proti choření

Středa 7. 3. od 17:00, společenský sál ŠK, 3. hradní nádvoří

Přednáška Mgr. Hanky Synkové, bývalé redaktorky rozhlasového Kolotoče a autorky knih Všechno je JEDLÉ a Koření proti choření. Zkušenosti nabyta v Institutu životního stylu a když hledala pomoc při únavovém syndromu po borelióze. Působí jako publicistka, lektorka a terapeutka. Na akci bude přichystána i trocha kořeněných ochutnávek.

Přírodovědná procházka (10 km)

V neděli 11. 3. Sraz v 10:55 před nádražím ČD. V 11:09 jede vlak do stanice **Radomyšl** zastávka. Odtud se půjde do Strakonice pěšky po zpevněných cestách. Povídat se bude tentokrát hlavně o ovocných stromech.

Hraní na kantely

V neděli 18. 3. Další společné hraní na kantely (vyrobené při akcích ŠK), případně i další nástroje. Koná se **od 18:00 na pobočce Za Parkem** ve spolupráci s o. s. Spona. **K poslechu nebo i zpěvu zveme také veřejnost.**

Stromy pro budoucí generace – jak o ně pečovat

Přednáška Ing. Ondřeje Feita (s promítáním). **Ve středu 21. 3. od 17:00 v promítacím sále strakonického gymnázia.**

Přírodovědný výlet

V sobotu 24. 3. Sraz je v 9:00 před ZŠ krále Jiřího z Poděbrad. Jsme pozváni na zahradu p. Marie Šavlové (pod „Habeší“), kde si řekneme něco o **prořezávání stromů**. Dále půjdeme směrem na **Holý vrch a jeho okolí**. Výlet spojíme se **sběrem odpadků**. S sebou stačí mít rukavice a igelitky (pytle dodáme).

Tvořivý podvečer s panem Františkem Langmajerem

Ozdobné dřevěné knoflíky. V pondělí 26. 3. mezi 17:00 a 19:00 na pobočce ŠK v Husově ul. Materiál a nástroje (pilka, vrtačka, svídk, smrkový papír, nože, leštící pasta) budou připraveny na místě, ale bylo by dobře přinést si i vlastní.

Páteční schůzky kroužku MOPíků

2. 3. se sejdeme v 16:00 u ZŠ krále Jiřího z Poděbrad a půjdeme na zahradu k Taschnerům, kde máme domluveno povídání o hvězdách. Bude připraven také velký hvězdářský dalekohled. 16. 3. a 23. 3. je sraz v 16:00 před hradem u kanceláře CIAO a na program je zdobení velikonočních perníčků a kouzla s vajíčky. 30. 3. se sejdeme v 16:00 v centru Beruška (v bývalé ZŠ Lidická), kam jsme pozváni na interaktivní program ČESKÝ LES (hry, omalovánky, povídání a promítání). Děti platí 20,- Kč, dospělí mají vstup zdarma (na akci přispívá Zdravé město Strakonice). Program připravila tábořská ZOO v rámci svých vzdělávacích aktivit.

Více na www.csop-strakonice.net nebo hrdlickova@knih-st.cz, 383 323 021. -ah-

CEGV Cassiopeia zve:

Chvála chleba z kvásku

Čtvrtek 8. 3. od 18:00, Cassiopeia Strakonice (pobočka ŠK Za Parkem)

Přijďte oslavit MDŽ přípravou a voňavým pečením chleba z kvásku s paní Alenou Rampichovou. Popovídáme si nejen o alchymii přípravy kvásku, ale i o zdravém pečivu. Těšíme se také na společné sdílení vašich zkušeností. -pt-

Drobné smetí - i to do Kompostu patří

Farmářské trhy 2012 odstartují již v dubnu

V sobotu 21. 4. 2012 započne druhá sezóna farmářských trhů ve Strakonících. Ty se budou opět konat každou druhou sobotu počínaje tímto datem v době mezi 8. a 12. hodinou na prvním nádvoří strakonického hradu. Zájemci o prodej se mohou již nyní hlásit na kontaktech ekoporadny. Na trzích budeme nabízet tak jako loni široký sortiment regionálních farmářů, řemeslníků a prodejců přebytků ze dvora. Chystáme i nové webové stránky trhů, kde budou aktualizovány seznamy prodejců pro každý termín. -jj-

Dva články, které už se do Kompostu nevešly

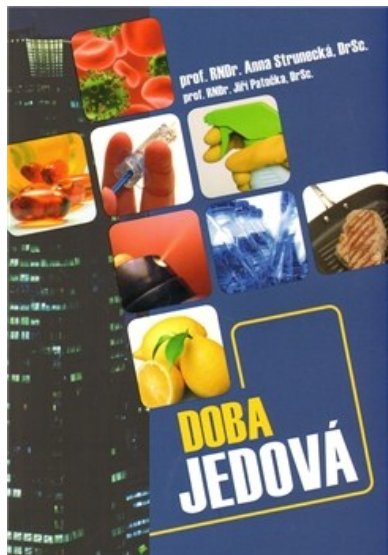
První z nich jsme slíbili už v minulém čísle, je nazván: „Jak s řezem ovocných stromů?“ a naleznete ho [zde](#). Sepsala ho paní Jana Rachová, která vystudovala obor ovocnář na zahradnické škole v Mělníku. Druhý článek vypráví o přírodovědném zájezdu do Nepomuku a okolí, který pořádala pobočka ŠK v sobotu 11. 2. Přečíst si ho můžete [zde](#).

Literární okno

Doba jedová

V roce 2011 vydalo nakladatelství Triton knihu Anny Strunecké a Jiřího Patočky **Doba jedová** a vzbudilo tím zasloužený zájem. Text je srozumitelný, čtivý a přehledný, **každá kapitola obsahuje i stručné shrnutí toho nejdůležitějšího**. O knize se hodně mluví i píše (viz např. <http://www.krasec.cz/pages/krasec-18-obsah>), v knihkupectvích jde na odbyt a v knihovnách se půjčuje na žádanky. Přišla na ni řeč i při našem únorovém přírodovědném výletě

v Pačejově – sadař Ing. Miloslav Šimek nám ji doporučil a při té příležitosti se zmínil o tom, že při pěstování ovoce pro supermarkety se postříkují stromy chemikáliemi v některých případech až 30 x za sezónu.

Při listování knihou nejdříve asi každého napadne takové to typické: „A jéje, tak to snad by bylo nejlíp nejíst, nepít a nedýchat“. Při podrobnějším čtení ale najdeme jak doporučení, na co si dávat pozor, tak i rady, co se dá vylepšit. Mnohé jsou úplně jednoduché, a i tak mají význam.

Jeden příklad za všechny: přínos spánku jakožto odpočinku organismu je jasný, ale to není všechno. V případě, že jsme obklopeni ničím nerušenou tmou, se navíc v organismu vylučuje **léčivý hormon melatonin**. Stojí tedy za to nějak si zařídít, **aby k nám v noci nepronikalo světlo z ulice** a aby na nás nemrkaly všelijaké kontrolky.

Kniha Doba jedová se dobře doplňuje s publikacemi, které na podobná témata vyšly dříve. Ve strakonické Šmidingerově knihovně je seženete **v hlavní budově na hradě a řadu z nich i na pobočce v Husově ulici.** **-ah-**

Poezie Ivany Ježkové

Voda	Země	Obloha	Naděje
<i>S posvátnou úctou hledím na tvoji hladinu.</i>	<i>Matko má Země, tvým dechem jsem živ, tvou krásou naplněn.</i>	<i>Jsi modř bez konce, věčná v proměnách času.</i>	<i>Ještě je naděje - ještě zpívají ptáci a kvetou kopretiny...</i>
<i>S posvátnou úctou se klaním tvé síle.</i>	<i>Tvé dary užívám a péčí o vše živé je vracím.</i>	<i>Jsi prostorem slunce, plujících mraků.</i>	<i>Ještě bijí lidská srdce - ač strachem rozechvělá, otevírají se lásce jak květy slunci...</i>
<i>S posvátnou úctou děkuji.</i>	<i>Ty, oázo Života modrá jasně zářící, mě přijala jsi do své ochrany, sama tak nepatrná v nekonečném vesmíru.</i>	<i>Nikdy ne stejná: ve dne zářící, v noci temná s miliardami hvězd.</i>	
<i>Jsi ve mně, jsi v každé bytosti, v každé rostlině.</i>			
<i>Z tebe se rodím, tebe přijímám i odevzdávám.</i>			
<i>Bez tebe umírám.</i>			

foto -ah-

Další myšlenky Rabíndranátha Thákura (v překladu Františka Baleje)

Kdo po slunci v noci pláče, slunce nepřivolá, slunce neuvidí, jen o světlo hvězd se šidí.

Bylo to v máji. Parné poledne zdálo se nekonečně dlouhým. Suchá země v žáru pukala žízni.

Tu jsem zaslechl od řeky volání: "Pojď, můj miláčku!"

Zavřel jsem knihu a otevřel okno, abych vyhlédl.

Spatřil jsem velikého bůvola se zablácenou kůží státi u řeky s klidnýma, trpělivýma očima; a hocha, po kolena ve vodě, zvoucího jej do koupele.

Usmál jsem se radostí a pocítil jsem dotek něhy v srdci svém.

Často se ptávám, kde jsou hranice vzájemného poznání mezi člověkem a zvířetem, jehož srdce nezná řeči mluvené. Kterým prvotním rájem za dávného jitra stvoření šla prostá stezka, po níž srdce jejich navštěvovalo druh druhu. Stopy těch jejich neustálých cest nebyly vyhlazeny, třebaže jejich příbuzenství je dávno zapomenuto. Ale náhle v jakési hudbě beze slov probouzí se temná upomínka a zvíře se dívá člověku do tváře s něžnou důvěrou a člověk shlíží jemu do očí s radostnou láskou. Zdá se, že dva přátelé se setkávají v přestrojení a jen nejasně pod škraboškou druh druhu poznává.

Kdo jsi, čtenáři, čtoucí mé básně po stu letech?

Nemohu ti poslati ani jediného květu z tohoto bohatství jara, ani jediného zlatého proužku z tam těch oblaků.

Otevři dveře své a rozhlédni se.

Z kvetoucí své zahrady nasbírej vonných památek květů před sto lety zašlých.

V radosti srdce svého snad pocítíš živou radost, jež zpívala kdysi za jarního jitra, vysílajíc přes století veselý svůj hlas.

Ukázky vybrala **-ah-**

Jedlý Kompost

Na tomto místě opět přinášíme inspiraci do vašich kuchyní v podobě receptů z proběhlých kurzů zdravého veg(etari)ánského vaření. Únorové vydání bylo tentokrát zaměřeno na sójové maso, což je zdravá a pravděpodobně neznámější a nejlevnější alternativa masa. Můžete se sami přesvědčit, že použití této suroviny v kuchyni je opravdu všestranné a nedůvěra k ní je zbytečným předsudkem z dob dávno minulých.

Bulharská pomazánka ze sójového granulátu

Ingredience: Balení sójového granulátu (100 g), menší cibule, 3 sterilované okurky, 2 menší brambory, plnotučná hořčice, sojanéza, rajský protlak, sójová omáčka, sůl, olivový olej.

Postup přípravy: Brambory uvaříme ve slupce, nastroháme najemno, cibuli nakrájíme nadrobno, okurky nastroháme najemno, smícháme s granulátem, který jsme uvařili s kořením (viz příprava sójových kostek). Přidáme několik lžic sojanézy, přibližně 2 lžičky hořčice, lžičku rajského protlaku, olivového oleje a sójové omáčky. Vše důkladně promícháme a dle chuti dosolíme, případně opepříme.

Indočína s kuskusem

Příprava sójových kostek

Kostky vložíme do vroucí vody, kterou vydatně osolíme a ochutíme libovolnou směsí koření. Např.: pepř, drcený kmín, majoránka, sladká paprika, chilli, sušený česnek. Vaříme přibližně 20 min., poté vodu slijeme. Podle výsledku můžeme uvařené kostky ještě dochutit, v případě překoření nebo přesolení je propláchneme horkou vodou.

Indočína

Ingredience: 2 cibule, velký pór, 4 stroužky česneku, bílé fazole v tomatové omáčce, sójové kostky, rajský protlak + cukr (případně kečup), rostlinný olej, sůl, kari koření.

Postup přípravy: Nadrobno nakrájenou cibuli zpěníme na oleji, přidáme pokrájený pórek a chvíli restujeme, osolíme a ochutíme asi 2 polévkovými lžicemi kari koření. Podlijeme vodou a několik minut dusíme do změknutí póru. Přidáme dle předchozího návodu připravené sójové kostky, fazolky v tomatě, rajský protlak s cukrem, případně kečup a česnek. Krátce povaříme. Podáváme s rýží, hranolky nebo kuskusem.

Kuskus

Kuskus zalijeme asi dvojnásobným množstvím vroucí vody, osolíme a necháme vodu přibližně 10 minut vstřebat. Poté kuskus rozmícháme s olivovým olejem.

Vegeburgery

Ingredience: sójové plátky, celozrnné housky, hraška (příp. kukuřičná mouka), cibule, zelí, rajčata, sojanéza, hořčice, kečup, sůl, rostlinný olej.

Postup přípravy: Sójové plátky uvaříme dle návodu na přípravu sójových kostek. Obalíme je v těstíčku z kukuřičné mouky nebo hrašky a krátce osmahneme na oleji z obou stran. Orestujeme cibuli nakrájenou na půlkolečka. Společně klademe do housek s nakrájenými rajčaty a zelím. Libovolně přidáme sojanézu, hořčici nebo kečup.

-jj-

Nejen pro Strakoňáky, foto -vh-

Každé roční období má něco do sebe, foto -jj-

Závěrem můžete opět nahlédnout do tabulky s kontakty a ostatními důležitými informacemi. Vaše případné příspěvky do Kompostu očekáváme alespoň týden před koncem měsíce. Můžete je zveřejnit i pod pseudonymem, či anonymně. K pravidelnému odběru našeho měsíčníku se můžete hlásit na adrese jan.juras@knih-st.cz.

Ing. Jan Juráš -jj-

Ekoporadna při ŠK, Inf. centrum NO a EU, Husova 380

Po - Čt: 7:30 - 16:00, Pá - po domluvě

tel.: 380 422 721, 721 658 244

E-mail: jan.juras@knih-st.cz

Mgr. Alena Hrdličková -ah-

Pobočka ŠK Za Parkem, Husova 380

Po a Čt: 13:00 - 18:00, St: 8:00 - 12:00 (otevírací doba
půjčovny pro děti a dospělé), tel.: 380 422 720

E-mail: alena.hrdlickova@knih-st.cz

CEGV Cassiopeia -pt-

Husova 380 (Pobočka ŠK)

tel.: 734 578 561

E-mail: strakonice@cegv-cassiopeia.cz

Ing. Vilém Hrdlička -vh-

Základní organizace Českého svazu ochránců přírody

Strakonice, Zámek 1

E-mail: posta@csop-strakonice.net

Kompost - Strakonický měsíčník o ochraně přírody

Příspěvky v tomto čísle - Jan Juráš, Alena Hrdličková, Vilém Hrdlička, Petra Tůmová, Ivana Ježková

Grafika - Jan Juráš

Logo Kompost - Monika Březinová

Kresby - Ivana Jonová

Jazyková úprava - Alena Hrdličková

Kontakt - jan.juras@knih-st.cz, 380 422 721

Publikované články vyjadřují výhradně názory autorů

Anticopyright 2012

